

I. Ασφάλεια των ευρωπαϊκών λιμένων – ο ρόλος και η σημασία των ρυμουλκών

Οι ευρωπαϊκοί λιμένες αποτελούν κρίσιμες υποδομές ζωτικής σημασίας λαμβανομένου μάλιστα υπόψη ότι μέσω αυτών διακινείται περίπου το 75% του εξωτερικού εμπορίου της Ε.Ε.

Η ανταγωνιστικότητα των λιμένων αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία που συνίσταται από πολλές παραμέτρους οι οποίες πρέπει να συντρέχουν παράλληλα.

Πέραν των παραδοσιακών οικονομικών κριτηρίων που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα, ο τομέας της ασφάλειας, υπό την διττή έννοια ως maritime safety και maritime security, είναι καθοριστικός.

Ειδικότερα, η ασφαλής παροχή λιμενικών υπηρεσιών, εν προκειμένω των υπηρεσιών ρυμούλκησης, εξασφαλίζει τον ασφαλή κατάπλου και απόπλου των εξυπηρετούμενων, σε ένα ευρωπαϊκό λιμάνι, πλοίων. Παράλληλα, διασφαλίζει ότι, σε περίπτωση μιας έκτακτης ανάγκης (π.χ. πυρκαγιά) σε ένα ελλιμενιζόμενο πλοίο θα υπάρξει από τα ρυμουλκά που δραστηριοποιούνται στο λιμάνι η ικανότητα ανταπόκρισης στο περιστατικό. Αν το περιστατικό αφορά πυρκαγιά ακόμη και στις χερσαίες λιμενικές εγκαταστάσεις, ομοίως τα ρυμουλκά μπορούν να συνδράμουν αποφασιστικά στην κατάσβεσή της, πράγμα το οποίο καθίσταται πιο σημαντικό σε λιμάνια τα οποία δεν διαθέτουν δίκτυο πυρόσβεσης ούτε λιμενικό πυροσβεστικό σταθμό, κατηγορία στην οποία ανήκει ο μεγαλύτερος αριθμός των ελληνικών λιμανιών. Σημειώνεται ότι τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί ένας μεγάλος αριθμός ναυτικών ατυχημάτων, κυρίως σε πλοία μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων και σε οχηματαγωγά πλοία λόγω της ιδιαίτερης φύσης των φορτίων που μεταφέρουν (ηλεκτρικά αυτοκίνητα, μπαταρίες και άλλα επικίνδυνα φορτία).

Στο πλαίσιο αυτό, η ασφαλής διενέργεια ρυμουλκήσεων αποτελεί κρίσιμο παράγοντα όχι μόνο για την ασφαλή ναυσιπλοΐα στο λιμάνι, την προστασία της ανθρώπινης ζωής και του θαλασσίου περιβάλλοντος από την πρόκληση

ρύπανσης, αλλά και για την ανταγωνιστικότητα των λιμένων, υπό την έννοια ότι αν σε ένα λιμάνι στο οποίο δεν εφαρμόζονται οι εθνικές και διεθνείς νομοθετικές προβλέψεις και οι όροι ασφαλούς ρυμούλκησης, το λιμάνι αυτό δεν προσελκύει πλοία και εταιρείες που επιθυμούν την δραστηριοποίησή τους με απόλυτη ασφάλεια. Παράλληλα, ένα τέτοιο λιμάνι καθίσταται εξαιρετικά ευάλωτο σε περίπτωση ατυχήματος πράγμα το οποίο, εφόσον συμβεί, θα το καταστήσει ανενεργό, μπορεί να προκαλέσει ανυπολόγιστες ζημιές στις λιμενικές του εγκαταστάσεις, θα θέσει σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές και το θαλάσσιο περιβάλλον, θα διακόψει βίαια την εφοδιαστική αλυσίδα που διακινείται μέσω αυτού επηρεάζοντας, κατ' αυτό τον τρόπο, την ομαλή μεταφορά πολιτικών ή/και στρατιωτικών φορτίων σε τοπικό, εθνικό ή ακόμη και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ένα τέτοιο ζήτημα τίθεται με βάση το γεγονός ότι ελάχιστα λιμάνια έχουν, μέχρι τώρα, συμμορφωθεί με την απαίτηση του προεδρικού διατάγματος 83/2022 για την έκδοση Κανονισμών ρυμούλκησης ή, για όσο χρονικό διάστημα δεν εκδίδουν τους εν λόγω Κανονισμούς να εφαρμόζουν τους όρους ασφαλείας που προσδιορίζει το ίδιο το διάταγμα.

Είναι προφανές ότι το παραπάνω έλλειμμα παροχής ασφαλών ρυμουλκήσεων μπορεί να συνδεθεί άμεσα και με την ίδια την ασφάλεια (security) των λιμένων. Ειδικότερα, εφόσον είναι γνωστό ότι σε ένα ή περισσότερα λιμάνια υφίστανται αδυναμίες παροχής επαρκών και κατάλληλων ρυμουλκικών υπηρεσιών, η εκδήλωση μιας δόλιας και παράνομης ενέργειας (π.χ. τρομοκρατική επίθεση) μπορεί να στηριχθεί στη συγκεκριμένη αδυναμία.

Με βάση τα παραπάνω, κρίνεται αναγκαίο όπως η Ευρ. Επιτροπή θεσπίσει έναν μηχανισμό ελέγχου των ευρωπαϊκών λιμανιών με σκοπό την διαπίστωση της συμμόρφωσής τους με τις εθνικές και διεθνείς απαιτήσεις ασφαλούς ρυμούλκησης.

II. Ενίσχυση των επενδύσεων στα πλοία παροχής υπηρεσιών στα ευρωπαϊκά λιμάνια

Η κρισιμότητα της ενίσχυσης των επενδύσεων τον τομέα των πλοίων υποστήριξης έχει ήδη γίνει κατανοητή στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το πολυετές χρηματοδοτικό πρόγραμμα 2014 – 2020, όταν σε αρκετές χώρες χρηματοδοτήθηκαν δράσεις για την απόκτηση ρυμουλκών, είτε μέσα από το Connecting Europe Facility (CEF), είτε μέσα από τα εθνικά Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα υποδομών, που εντάσσονταν στους Ειδικούς Στόχους της «αύξησης της ασφάλειας σε όλα τα είδη μεταφορών».

Ταυτόχρονα, με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/1084 της Επιτροπής της 14ης Ιουνίου 2017 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 όσον αφορά τις ενισχύσεις για τις λιμενικές και αερολιμενικές υποδομές», επιτρέπεται η χρηματοδότηση συγκεκριμένων ιδιωτικών επενδύσεων, με κύριο στόχο τη βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Στο σχεδιασμό του Νέου Πολυετούς Χρηματοδοτικού Πλαισίου (Multiannual Financial Framework) 2028-2034, αναγνωρίζονται οι διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες προστασίας των κρίσιμων υποδομών της Ένωσης, τόσο από φυσικές καταστροφές που γίνονται πιο απειλητικές λόγω της κλιματικής κρίσης, όσο και από τις σημαντικές εξωτερικές απειλές ασφαλείας που αντιμετωπίζει η Ένωση και οι οποίες οδηγούν στην ενίσχυση και του πυλώνα της άμυνας στο σχεδιασμό αυτό.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι απόλυτα απαραίτητο να προβλεφθεί ρητά η ενίσχυση των επενδύσεων σε σύγχρονα ρυμουλκά πλοία για τους ευρωπαϊκούς λιμένες, με δυνατότητες και τεχνολογικό εξοπλισμό κατάλληλο να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες απαιτήσεις στους τομείς της προστασίας της ανθρώπινης ζωής στην θάλασσα, της αντιμετώπισης καταστροφών και της προστασίας του θαλασσίου περιβάλλοντος.

Οι επενδύσεις αυτές πρέπει ταυτόχρονα να υποστηρίζουν τη χρήση νέων και πράσινων τεχνολογιών.

Ο ρητός τρόπος της ενίσχυσης των ρυμουλκών πλοίων, τα οποία σημειωτέον δεν εκτελούν θαλάσσια μεταφορά κατά την δραστηριοποίησή τους στα λιμάνια,

σημαίνει ότι πρέπει να προταθεί και να υποστηριχθεί ο σχεδιασμός στοχευμένων χρηματοδοτικών εργαλείων στο πλαίσιο «Ειδικού Στόχου» τόσο του Πυλώνα «μεταφορές» του Connecting Europe Facility (CEF) του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανταγωνιστικότητας (European Competitiveness Fund), όσο και των Εθνικών και Περιφερειακών Σχεδίων (National and Regional Partnership Plans (NRPP)).

Παράλληλα, επενδυτικές και ερευνητικές δράσεις που θα περιλαμβάνουν και τα πλοία αρωγής πρέπει να μπορούν να χρηματοδοτηθούν και από προσκλήσεις του προγράμματος Horizon Europe αλλά και του Clean transition & decarbonisation του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανταγωνιστικότητας.